

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Liberec 2020

Mgr. Martina Zhorná

Chlapec s ADHD

Závěrečná práce

Studijní program:

Studijní obor:

Autor práce:

Vedoucí práce:

DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Speciální pedagogika

Mgr. Martina Zhorná

Mgr. Alena Bjorke

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Zadání závěrečné práce

Chlapec s ADHD

Jméno a příjmení: **Mgr. Martina Zhorná**
Osobní číslo: **P18C00046**
Studijní program: **DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků**
Studijní obor: **Speciální pedagogika**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**
Akademický rok: **2018/2019**

Zásady pro vypracování:

Cíl závěrečné práce: Popsat chování žáka základní školy, který má diagnostikovan ADHD syndrom a zjistit, proč velmi těžce navazuje kontakt se svými spolužáky.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, analýza případu, příprava a zpracování pedagogické kazuistiky, formulace návrhů na opatření.

Metody: Rozhovor, dotazník.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- GOETZ, M., UHLÍKOVÁ, P. ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou. Praha: Galén, 2010. ISBN 978-80-7262-630-4.
- LAVER-BRADBURY, C., THOMPSON, M. Šest kroků ke zvládnutí ADHD – Manuál pro rodiče i učitele. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026210351.
- RIEFOVÁ, S. Nesoustředěné a neklidné dítě. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-728-2.
- JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. Metody práce s dětmi s ADHD především pro učitele a vychovatele. 3. vyd. Praha: D + H, 2013. ISBN 978-80-87295-11-3.
- VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

Vedoucí práce:

Mgr. Alena Bjorke
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

3. dubna 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

20. prosince 2019

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

Ing. Zuzana Palounková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. dubna 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé závěrečné práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé závěrečné práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li závěrečné práce nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má závěrečná práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

8. dubna 2020

Mgr. Martina Zhorná

Poděkování

Mé poděkování patří hlavně Mgr. Aleně Bjorke za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování závěrečné práce věnovala.

Anotace

Práce se zabývá chováním a jednáním žáka základní školy. Tento jedinec má diagnostikován ADHD syndrom. Práce je rozdělena do dvou částí. Praktická část obsahuje základní informace o syndromu ADHD. Poté následuje analýza konkrétního případu. Ta je rozdělena do tří částí. Najdeme zde osobní, rodinnou a školní anamnézu popisovaného žáka. Součástí práce jsou metody diagnostik žáka, a to rozhovor, dotazník a kresba. Závěr práce shrnuje danou problematiku a navrhuje konkrétní opatření.

Klíčová slova

syndrom ADHD, symptomy syndromu, medikace poruchy, analýza případu, metody diagnostik žáka, rozhovor, dotazník, kresba, konkrétní opatření

Abstract

Work deals with the behaviour and conduct of a primary school pupil. This individual has been diagnosed with ADHD syndrome. The work is divided into two parts. The practical part contains basic information about ADHD syndrome. This is followed by an analysis of a specific case. This is divided into three parts. We will find here a personal, family and school history of the pupil described. Part of the work is the methods of diagnosing a pupil - the interview, the questionnaire and the drawing. The conclusion of the work summarises the issue and it proposes concrete measures.

Key words

ADHD syndrome, symptoms of syndrome, medication for the disorder, case Analysis, methods of diagnosing a pupil, the interview, the questionnaire, the drawing, specific measures

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	9
1.1 ADHD.....	9
1.2 Základní typy ADHD.....	10
1.3 Symptomy syndromu ADHD.....	11
1.3.1 Porucha chování a emoční nestabilita, nepozornost.....	12
1.4 Léčba ADHD.....	12
1.5 Zásady při školní práci s žákem.	13
2 Kazuistika.....	15
2.1 Anamnéza.....	15
2.1.1 Osobní anamnéza.....	15
2.1.2 Rodinná anamnéza.....	16
2.1.3 Školní anamnéza.....	16
3 Metody diagnostik žáka.....	20
3.1 Metody jako nástroj poznání žáka.....	20
3.1.1 Metoda rozhovoru.....	20
3.1.2 Metoda kresby.....	22
3.1.3 Metoda dotazníku.....	23
4 Závěrečné shrnutí.....	26
4.1 Zhodnocení metod.....	26
Závěr.....	27
Navrhovaná opatření.....	28
Použitá literatura.....	29
Příloha.....	30

Úvod

Cílem této práce je popsat chování a jednání žáka základní školy zřízené podle §16 ods. 9 ŠZ, který má diagnostikovanou poruchu pozornosti s hyperaktivitou (dále ADHD syndrom) a zjistit, proč velmi těžce navazuje vztahy s vrstevníky ve školním kolektivu. Teoretická část práce obsahuje formulace východisek příčiny vzniku ADHD. Vymezuje základní typy ADHD syndromu, rozlišuje symptomy syndromu a poukazuje na možnou medikaci této poruchy. Pozornost je věnována také důležitým zásadám při školní práci. Analýza konkrétního případu je rozdělena do tří částí. První část obsahuje osobní anamnézu žáka, druhá se soustředí na informace o onemocněních v rodině. Poslední část, která přináší nejpodstatnější informace, se zabývá anamnézou školní. Všechny tyto informace jsou předstupněm praktické části textu, se kterou tvoří koherentní celek. Důležitou součástí práce jsou metody diagnostik žáka, které slouží jako praktický nástroj jeho poznání. Odhalují podstatné souvislosti, a to na základě sledovaných nebo sdělovaných informací. Z velkého množství metod byly vybrány tři (rozhovor, dotazník, kresba) nejvhodnější přístupy, které posloužily k objasnění konfliktních situací jak ve třídě mezi spolužáky, tak v rodinném prostředí. Závěrečné shrnutí se pokouší o ucelený přehled všech zjištěných skutečností, hodnotí použité metody, výsledky jednotlivých šetření a navrhuje konkrétní opatření pro práci s žákem. Přílohou práce jsou dotazníková šetření a obrázek tzv. Začarované rodiny.

1 Teoretická část

1.1 ADHD

Zkratka ADHD je dnes velmi často používaným pojmem, přesto většina lidí neví, co toto označení vlastně znamená. Vzniklo z anglických slov „Attention Deficit Hyperactivity Disorder“, což bychom mohli v překladu nazvat poruchou pozornosti a hyperaktivity. Co to je porucha pozornosti s hyperaktivitou? V současné době se totiž velmi často zaměňuje tato porucha za nevychovanost. Pokud totiž žák ve vyučovací hodině pokládá nohy na stůl, rozhodně nemůžeme tento čin hodnotit jako nedostatečnou společenskou dovednost, která je způsobená vývojovým problémem zvaným ADHD, ale jako obyčienou neslušnost, která je spojena se špatnou výchovou. ADHD jako vývojová porucha je charakteristická nepozorností, nadměrnou aktivitou a vznětlivostí. Velmi překvapujícím faktem však je, že *„ADHD není nová porucha. Známe ji mnoho let. Nejnovější výzkumy však ukázaly, že je důležité diagnostikovat závažné formy ADHD v rané fázi života. Včasný zákrok pomůže postiženému dítěti a pomůže také jeho rodičům, aby dokázali přizpůsobit své výchovné postupy individuálním zvláštnostem dítěte.“* (Laver-Bradbury, Thompson 2016, str. 12). Pokud se však s dítětem výchovně nepracuje, nezahájí se včas léčba a chování dítěte se upevní, mohou v pozdějším věku dítěte nastat mnohem větší problémy. Pokud je u dítěte diagnostikován syndrom ADHD je jeho jednání většinou impulzivní, pozornost udrží jen velmi krátkou dobu a je také velmi aktivní. Dalšími příznaky této poruchy jsou: špatný vývoj hrubé a jemné motoriky, horší krátkodobá paměť, neposednost, zvýšená potřeba sdělovat informace, vznětlivost, a neschopnost naslouchat/poslouchat. Protože jsou tyto děti velmi neposedné, bývají také velmi často účastníky různých nehod. Zároveň mají poruchy spánku, v kolektivu vrstevníků nejsou dobře přijímáni, protože jejich chování neodpovídá úrovni věku (to je následek opožděného zrání centrální nervové soustavy), objevuje se u nich absence společenských zábran a jsou také často vybíravé v jídle. *„Děti trpící ADHD bývají také velmi emotivní a citlivé a někdy jsou třeba přesvědčeny, že si z nich ostatní děti dělají legraci. Někdy se na své spolužáky, sourozence nebo kamarády vrhnou a dostanou se do problémů. Rodiče a učitelé k nim zaujmou negativní postoj a všichni se zlobí.“* (Laver-Bradbury, Thompson 2016

str. 16-19). V souvislosti s touto poruchou se také často mluví o obezitě a určitých odchylkách v tělesném vývoji, které jsou způsobeny hormonální změnou, např. při odlišném fungování štítné žlázy. *„Dle dostupných studií mohou děti s ADHD dosahovat nižšího stupně tělesného vzrůstu, ale mohou mít také vyšší hodnoty body mass indexu (BMI a podílu tukové tkáně. Tyto změny mohou být ale rovněž důsledkem specifických rozdílů ve stravovacích návycích – např. impulzivité ve stravování, preferování rychle dostupného jídla apod. (Ptáček, Ptáčková 2018, str. 22). Někdy se také hovoří o souvislosti obezity s psychofarmaky, ale žádná studie tuto informaci zatím nepotvrdila.*

Nadměrná aktivita, která se projevuje u dětí je s přibývajícím věkem jedince mírnější, v pozdějším věku bývají příznaky i velmi nevýrazné. A protože poruchu ADHD není možné vyléčit, bývají na druhou stranu tito dospělí více úzkostliví, náladoví a i stresové situace jsou pro ně náročnější. Pokud se u dítěte projevuje pouze porucha pozornosti a hyperaktivita je upozaděna, mluvíme o syndromu s názvem ADD (Attention Deficit Disorder): porucha pozornosti bez hyperaktivity.

1.2 Základní typy ADHD

Většina rodičů, kteří mají děti s ADHD si říkají: „Proč právě já mám takové dítě? Jaká je příčina tohoto vývojového problému?“ Příčinou tohoto syndromu bývá většinou genetické vybavení jedince (velmi často vyjde najevo, že problémy s hyperaktivitou a nesoustředěností už měl otec nebo matka dítěte), velmi často bývá syndrom ADHD spojován s předčasným porodem, vývojovou poruchou plodu, mozkovou obrnou či poraněním mozku (redukce šedé hmoty mozkové). Dalšími faktory ovlivňující vznik této poruchy jsou např.: encefalitida, změněná aktivita hormonů štítné žlázy, intoxikace organismu atd. Také zneužívání dítěte nebo jeho pocit velkého nedostatku může způsobit, že se u dítěte projeví příznaky nadměrné aktivity a poruchy pozornosti.

Syndrom ADHD můžeme na základě projevů dělit do tří skupin. Pokud jsou symptomy, jako je porucha soustředění a hyperaktivita, zvládány bez zvláštní péče, hovoříme o lehkém, mírném typu ADHD. O středně těžkém typu hovoříme za předpokladu, pokud jedinec potřebuje ke zvládnutí svých obtíží speciální péči a individuální přístup. Těžkým typem tohoto syndromu pak trpí ti, kteří se nejsou

schopni sebeovládat (nebo jen velmi špatně) a symptomy diagnózy ADHD ovlivňují celé bytí jedince, a to v nekontrolovatelné míře. Speciální péče pro tyto děti je nezbytností. Jucovičová (2015) pak syndrom ADHD dělí na tři subtypy: ADHD s převažující poruchou pozornosti, ADHD s převažující motorickou hyperaktivitou a impulzivitou a kombinovaný typ (smíšený), který je kombinací prvního a druhého podtypu. Rozdělení ADHD syndromu do tří podskupin tedy znamená, že nepozornost, impulzivita a hyperaktivita se u všech dětí neprojevuje stejně. *Do subtypu s převažující poruchou koncentrace spadá 25 – 35 % pacientů s ADHD. Děti, které jsou naopak spíše hyperaktivní a impulzivní, ale dokážou se podle potřeby soustředit, je asi 10 – 20%. Nejčastější je tzv. smíšený typ ADHD, kde jsou vyjádřeny jak příznaky nepozornosti, tak hyperaktivity i impulzivity, vyskytuje se asi u 50% dětí s ADHD* (Goetz, Uhlíková 2010, str. 33).

1.3 Symptomy syndromu ADHD

Jedním ze symptomů, který velmi ztěžuje školní úspěšnost, je hyperaktivita. Žák se ve třídě vrtí, tancuje, hraje si s různými předměty, protože má např. počítat slovní úlohu nebo opisovat zadané cvičení. Tyto děti také velmi rády a překotně mluví, skákají do řeči nejen spolužákům, ale i učitelí. Jedná se o tzv. psychomotorický neklid, který způsobuje vnitřní napětí, jež jedinci nedovolí zůstat v nečinnosti. *V souvislosti s ADHD bývá zmiňována i tzv. tiková porucha a Tourettův syndrom, které jsou uváděny jako komorbidní (současně existující) porucha s ADHD* (Jucovičová 2015, str. 4). Tourettův syndrom bychom mohli charakterizovat jako onemocnění, které v sobě spojuje hyperaktivitu s nutkavou činností (velmi často se opakuje, její vznik je náhlý), a to v podobě různých grimas, pohybů či vydávání různých zvuků (i vulgárních slov).

Poruchou motoriky rozumíme nevyváženost procesů centrální nervové soustavy, a to vzruchu a útlumu. Děti s ADHD mají špatně rozvinutou hrubou a jemnou motoriku, bývají nemotorné a nešikovné. Jejich písmo bývá nečitelné, neúhledné, také kvalita čtení neodpovídá školnímu věku dítěte. Velmi často trpí specifickými vývojovými poruchami učení. Děti s diagnostikovaným ADHD syndromem *„trpí ve velké míře poruchami vnímání, a to jak sluchového, tak zrakového. Jde zde o poruchu funkce, ne orgánu. V oblasti zrakového vnímání jde např. o špatné*

rozlišování podobných tvarů a drobných rozdílů, dále se projevují poruchy orientace v čase a prostoru a pravolevé orientace.“ (Jucovičová 2013, str. 60). Protože jejich pravolevá orientace je narušena, hůře se orientují v textu (na straně, ale i řádku), potíže jim dělají písmena typu b,d, p. Poruchy vnímání tak ovlivňují synteticko-analytickou činnost, která bývá základem pro čtení a psaní na prvním stupni základní školy.

1.3.1 Porucha chování a emoční nestabilita, nepozornost

Děti trpící ADHD bývají velmi impulzivní, emočně nestabilní a jejich výkonnostní křivka ve školním prostředí není stálá (velmi často se stane, že z podobného či stejného úkolu obdrží jedinec diametrálně odlišnou známku, přestože probrané látce porozuměl). A to např. proto, že *při písemné práci impulzivní děti začínají často pracovat dříve, než si pořádně přečtou zadání nebo škrtačí správný výsledek unáhleně vyhodnocený jako mylný* (Goetz, Uhlíková 2010, str. 29) Velmi často reagují na obyčejný pokyn pedagoga neadekvátně, vztekají se nebo křičí. Nejsou empatičtí, své spolužáky se snaží získat většinou nevhodným způsobem (např. vykřikováním, agresí vůči spolužákům, šaškováním, „vytahováním se“ atd). Na první pohled se tedy může zdát, že jsou nevychované.

Pokud posadíte dítě s ADHD do místnosti plné podnětů, rozhodně se nebude soustředit na Vámi zadané úkoly či plnit Vaše pokyny. Bude se zaměřovat na všechno, a tudíž bude nepozorné a nesoustředěné. Prostě nebude dávat pozor. Pokud je dítě nesoustředěné, musí mu být třeba i několikrát zopakováno, jakým způsobem musí ve výuce pracovat, co musí udělat. Pokyny vyučujícího pak plní ve zpožděném časovém intervalu, často zapomíná (a to i na školní pomůcky, domácí úkoly atd.).

1.4 Léčba ADHD

Pokud hovoříme o léčbě ADHD syndromu, rozhodně tím nemíníme tu skutečnost, že lze tuto poruchu pozornosti s hyperaktivitou vyléčit. Ani samotné medikamenty pak nemají šanci na úspěšné řešení problémů. Pouze *úplný léčebný přístup, který má největší naději na úspěch, se skládá z několika vzájemně se*

podporujících metod a zahrnuje farmakoterapii, psychoterapii a režimová a výchovná opatření (Goetz, Uhlíková 2010, str. 82). Léčebný proces by měl být zahájen u dítěte co nejdříve, a to do nástupu jedince do 1. třídy základní školy. Názory na léčbu dítěte farmaky jsou u laické veřejnosti často rozporuplné. Léky zmírňující příznaky ADHD jsou buď nekriticky přijímány, nebo s odporem odmítány. Pravdou ale zůstává, že samotný lék je nakonec podáván rodičem, a tudíž jen na něm záleží, zda bude dítě medikováno. Léky mají zmírnit projevy ADHD, usnadnit dítěti školní práci a zlepšit jeho soustředění. Mezi nejznámější léčebné prostředky patří stimulační léky (např. Ritalin), k těm nestimulačním patří např. Strattera. Ze statistických údajů vyplývá, že až 80% jedinců, kteří jsou léčeni farmaky, vykazuje výrazné zlepšení příznaků ADHD.

1.5 Zásady při školní práci s žákem

Školní prostředí se velmi často stává místem, kde se dítě trpící ADHD syndromem setká poprvé s tím, že nezvládá určité požadavky na něho kladené. Ještě větší tlak je však kladen na pedagoga, který se s takovým jedincem dostane do kontaktu, protože právě *učitel může být jedním z největších zdrojů profesionální pomoci nejen při diagnostice, ale především při léčbě* (Goetz, Uhlíková 2010, str. 93). Důležité je při práci s dítětem s ADHD stanovit si pevný řád jak ve škole, tak doma. Pedagog, ale i zákonný zástupce žáka (rodič) musí být důsledný. Vše musí být sdělována jednoduše, konkrétně, ale hlavně by neměly být využívány negativní konotace. Učitel musí k jedinci s ADHD přistupovat individuálně a pozitivně. Negativní přístup totiž může ovlivnit i celé školní klima ve třídě. Vždy totiž platí, že *respekt, podpora a pochopení mají velký vliv na chování všech dětí, i na děti, které svým chováním vybočují z průměru* (Jenett 2013, str. 114). Žák se musí cítit při práci uvolněně, klidně, zároveň si musí uvědomit, že má dodržovat pravidla. Při školní práci se doporučuje zařazovat do výuky přestávky, umožnit odpočinkové aktivity, začleňovat do vyučování aktivity na koncentraci pozornosti – a postupně tedy prodlužovat intervaly soustředěné práce. Pedagog by měl co nejvíce využívat názorné pomůcky (např. myšlenkové mapy), učivo vizualizovat, opakovaně a často ho procvičovat, aby si ho žák co nejvíce osvojil. Učitel by neměl hodnotit nesoustředěnost, výpadky pozornosti. Zároveň je potřeba žáka ve vyučování

motivovat k další práci, a to navzdory tomu, že je dítě velmi aktivní. Je potřeba vyzvednout jeho snahu (pokud je přítomna) a soustředit se převážně na úspěchy. Chválit dítě i za snahu nebo menší pokrok. Podněty používat přiměřeně, posadit žáka spíše do předních lavic. Efektivní by měla být také domácí příprava, která by měla být s podporou dospělé osoby, žák by měl mít stanoven nejen pravidelný režim domácí přípravy, ale režim celého dne. Zadávané úkoly by měly být přiměřené a pro dítě zvládnutelné. Ke zklidnění žáka bývá využívána i arteterapie nebo muzikoterapie. Používají se různé techniky relaxačních cvičení nebo i dětská jóga. Zároveň dítě motivujeme k tomu, aby pěstoval různé koníčky a zájmy, které budou dobrou podporou pro další společnou práci.

2 Kazuistika

2.1 Anamnéza

Pokud chceme, abychom lépe pochopili danou problematiku, musíme popsat konkrétní případ jedince, u kterého se objevují typické symptomy daného syndromu, určité nemoci, poruchy či problému. Příznaky mohou být také nespecifické, a tudíž se vyskytují u řady nemocí a poruch. Nemohou tedy charakterizovat daný stav nemoci, ani určit konkrétní diagnózu. *„Anamnestické vyšetření se zaměřuje na zjištění dosavadní historie určitých obtíží nebo na minulost a celkový vývoj klienta či pacienta. Zjišťuje nejen informace o osobní historii klienta, ale rovněž o prostředí (zpravidla rodině), v němž žije (Vágnerová 2008, str. 17).*

2.1.1 Osobní anamnéza

D. (11 let) se narodil z 6 těhotenství (u matky 3x umělé přerušení). Průběh těhotenství byl bez obtíží. Porod byl v termínu, spontánní, záhlavím. Porodní míry: 3,7 kg, 54 cm. Po porodu se u něho neobjevila novorozenecká žloutenka. Kojen byl dva měsíce, pro nedostatek mléka přešla matka na umělou výživu. Jako miminko byl plačtivý a špatně usínal. Zvýšeně nemocný nebyl, operace ani úrazy neprodělal. Přestože matka upozorňovala dětskou lékařku už od D. dvou let na to, že je chlapec velmi aktivní a špatně spí, lékařka byla přesvědčena o tom, že se neděje nic neobvyklého. Matka se tedy nakonec s touto informací spokojila. V současné chvíli je chlapec kvůli poruše pozornosti a aktivity veden v Dětské psychiatrické ambulaci a je v péči Pedagogicko-psychologické poradny. D. je chlapec s výrazně oslabeným nadáním ve verbální složce. Jeho neverbální schopnosti jsou průměrné. Chlapec má velmi málo zájmů. Doma si hraje si s malými autíčky a také má rád počítačové hry, ale pouze jeden typ a jednu určitou hru. Také v tělesném vývoji lze u D. spatřit určité nesrovnalosti. Již dnes, ve věku dvanácti let, měří 170 cm a váží 90 kg.

2.1.2 Rodinná anamnéza

D. otec (38 let) je vyučen a pracuje jako dělník. Na základní škole měl výchovné problémy, které byly řešeny vždy sníženou známkou z chování. Na středním odborném učilišti výchovné problémy až na výjimky neměl. Uvádí, že je při výchově svého syna důsledný, ale ne vždy dokáže být klidný. D. matka (43 let) je také vyučena a pracuje jako prodavačka. U matky se často objevují migrény. D. matka má tři nevlastní sourozence, a to polorodnou sestru A, polorodného bratra K., který studuje SOU a polorodného bratra J. Všichni jsou zdraví, mají svou vlastní domácnost. D. matka má z předchozích vztahů dva syny. Starší z nich už má svou vlastní domácnost, mladší žije ve společné domácnosti s matkou, D. (chlapec s ADHD) a D. otcem. Podle matky je jejich soužití harmonické. Oba starší chlapci jsou zdraví, matka u nich nikdy neřešila výchovné problémy, nebyli hyperaktivní, neměli ani poruchu pozornosti. Pouze u mladšího z nich řešila na základní škole problém s šikanováním, a to ze strany synových spolužáků. Matka uvádí, že při výchově svého syna občas důsledná nebývá, a to z důvodu D. přecitlivělosti, emoční nestability.

2.1.3 Školní anamnéza

Už v předškolním vzdělávání měl chlapec konflikty jak s dětmi, tak s učitelkami v mateřské škole. Stále se vztekal, pokud mu děti vzaly nějakou hračku nebo mu ji nechtěly půjčit, tak je kousl nebo je uhodil. Nechtěl plnit pokyty učitelek v mateřské školce, po obědě nikdy nespál, děti na lůžku budil a bral jim deku (nechtěl, aby ostatní děti spaly, protože si s nimi chtěl hrát). Vztekal se i doma, nevydržel u žádné aktivity, neposlouchal a nechtěl plnit pokyny rodičů, chtěl, aby bylo všechno „podle něho“. Matka mu velmi často ustoupila, protože byla vyčerpaná z jeho neklidu a špatných nálad. Ještě výraznější problémy u chlapce nastaly se vstupem na základní školu. Během prvních tří let školní docházky vystřídal tři základní školy a opakoval 3. třídu. V současné době je žákem 5. třídy základní školy zřízené podle §16 ods. 9 ŠZ.

Od první třídy pracoval podle individuálního vzdělávacího plánu, ve 3. třídě byl navíc zařazen do menšího kolektivu (ve třídě bylo celkem 9 žáků). Chlapec však ve

škole selhával, a to i přes poskytovanou podporu - vzdělával se podle individuálního vzdělávacího plánu (dále IVP). Podle slov matky mu základní škola nebyla schopna poskytnout osobní asistentku, kterou by potřeboval. Byl velmi často nemocný, a tudíž i ve škole měl hodně zameškaných hodin. D. nebyl schopný zameškané učivo zvládnout, chyběly mu základní znalosti. Školní neúspěšnost ovlivňovala i jeho motivaci k učení. Objevovalo se sociálně nevhodné chování k výrazně mladším žákům (např. si lehl na svou spolužačku), v kolektivu tudíž nebyl příliš oblíben. Protože opakoval 3. třídu základní školy, nebyl kvůli svému věku a vyspělosti spolužáky dobře přijat ani do kolektivu. V témže roce nastal velký propad ve znalostech i přes opakování, v českém jazyce nezvládal ani učivo 2. ročníku. Domácí příprava byla neefektivní. Osnovy 3. třídy byly pro D. náročné, a to i přes plnění individuálního vzdělávacího plánu. Zároveň třídní učitelka řešila opakované kázeňské přestupky (fyzické potyčky se spolužáky, nevhodné chování vůči mladším spolužákům i učitelům, v hodinách tančil atd.), D. si neplnil ani školní povinnosti (např. velmi často zapomínal pomůcky a domácí úkoly). Základní škola tedy doporučila přestup na základní školu zřízenou dle § 16 ods. 9 ŠZ. V tu dobu byl medikován, užíval Strateru. Přestup na základní školu zřízenou podle § 16 ods. 9 ŠZ nesl velmi špatně, v novém prostředí si zvykal špatně, neustále se ptal, kdy se vrátí zpátky na starou školu, měl pocit, že na „staré“ škole měl hodně kamarádů, přestože tomu tak nebylo. Odmítal si najít nové kamarády a velmi často brečel.

Nyní je žákem základní školy zřízené podle § 16 ods. 9 ŠZ. Navštěvuje 5. ročník. V prvním pololetí bylo jeho písmo velmi neúhledné (nedostatečná koordinace jemných motorických dovedností), v českém jazyce často chyboval a byl nesoustředěný. V hodinách matematiky byl neaktivní, pracoval pomalu a s nechutí. Potíže měl při sčítání a odčítání dvouciferných čísel v oboru do 100, lépe zvládal násobilkové řady. Také v geometrii měl velké potíže. V ostatních předmětech pracoval průměrně. V rámci jedné vyučovací hodiny se vydržel soustředit maximálně deset minut. A i v této době musel být neustále kontrolován učitelem. Během zadávání práce se nesoustředil nikdy, individuálně se mu muselo zopakovat celé zadání, otevřít sešit a učebnici, jinak nepracoval. Velmi často nebyl schopen dokončit práci, přestože se na něho nekladly žádné vysoké nároky. Své jednání si omlouval tím, že látce není schopen porozumět. Během výuky opouštěl svou lavici, běhal po třídě. Jeho potřeby musely být splněny okamžitě, jinak propukal v pláč. V hodinách

se velmi často choval nevhodně k vyučujícímu (např. učitel řekl, že je neschopný, urážel asistentku učitele atd.), měl obtíže s respektováním pravidel chování (v hodinách vyrušoval, nepracoval, hrál si s hračkou, po pokynu učitele se zasekl a jako poškozená gramofonová deska stále opakoval jednu větu (např. já chci jít domů nebo já chci maminku atd.)). Měl také velké konflikty se spolužáky. Každou hodinu si stěžoval, že mu někdo ubližuje, přestože sám denně slovně urážel spolužáky, a to i ve vyučování (např. spolužačce řekl, že je hloupá a má křivé nohy, jinou označil za černou „vopici“, další spolužačku se pokoušel políbit na tvář a nechápal, že v jeho věku se to už nesluší, spolužáka označil za postiženého atd.). Nedokázal s dětmi spolupracovat. Vše vyvrcholilo tím, že na něho spolužák při cestě do školy hodil petardu. D. se naštěstí nic nestalo, ale tento incident donutil přemýšlet o celé situaci jak D. rodiče a D. samotného, tak ale hlavně D. spolužáky. Na žádost matky totiž v tu dobu nebyl D. medikován. D. spolužák si až zpětně uvědomil, co mohl D. způsobit. Omluvil se nejen D., ale také jeho rodičům. Zároveň byly D. znovu předepsány léky. V druhém pololetí zatím také pracuje pomalu, hodně špatně čte, ale jeho písmo začíná být čitelnější. Také v matematice se začíná zlepšovat, s dopomocí sčítá a odčítá dvouciferná a i trojciferná čísla (chápe systém počítání přes desítku), také rýsování geometrických útvarů už mu nezpůsobuje takové problémy, protože je pozornější, dokáže se více soustředit. V ostatních předmětech pracuje velmi dobře. D. se navíc snaží dodržovat pravidla chování vůči učitelům (což se mu až na výjimky daří). Vztahy se spolužáky jsou ale zatím ambivalentní. Jeden den má kamaráda, druhý den tvrdí, že mu „tento kamarád“ ubližuje (slovně ho prý uráží a fyzicky napadá). Většina spolužáků s D. zatím spíše nekomunikuje, i když se jeho chování vůči nim výrazně zlepšilo. Motivovat tohoto chlapce je někdy velmi těžké. U chlapce funguje "částečně" vnější motivace, protože se velmi obává trestů od rodičů. Tento trest se mu ale musí neustále připomínat (i třikrát během jedné vyučovací hodiny). Vnitřní motivace je účinná pouze tehdy, pokud chlapec zažije úspěch (např. při online cvičeních na počítači). Počítač je tak hybnou silou, která ho alespoň trochu motivuje k práci. Počítače má rád, jsou jeho zájmem (i když se zatím zajímá pouze o počítačové hry), a tudíž tímto způsobem může být posílena i jeho vnitřní motivace. Dalším výrazným prvkem, který posiluje jeho motivaci, je spolupráce se spolužáky v rámci vyučovací hodiny. Chlapec se rád zapojuje do různých her, soutěží, projektů či skupinových prací. Vnitřně velmi touží být uznáván a mít

kamarády. I na žádost školy je znovu medikován a i maminka si myslí, že právě léky pomohly D. k tomu, aby se ve škole zlepšil jak v učení, tak hlavně v chování.

3 Metody diagnostik žáka

3.1 Metody jako nástroj poznání žáka

Diagnostických metod - jako nástroje poznání dítěte (žáka) - je velké množství. K těm nejznámějším patří pozorování, rozhovor, různé testy, dotazníky nebo kresba. Pro tuto práci byly vybrány tři metody, a to rozhovor, dotazník se spolužáky a kresba, které se mají pokusit odhalit příčiny nedorozumění mezi jedincem trpícím syndromem ADHD a spolužáky ve škole. Z výsledků jednotlivých metod pak budou sestavena možná řešení daných situací a konfliktů.

3.1.1 Metoda rozhovoru

Metoda rozhovoru je náročná jak z časového, tak i obsahového hlediska, neboť náročnost zpracování dané metody a i její samotné vyhodnocení je často velmi složité. Tato metoda je totiž velmi závislá na stavu vyšetřovaného jedince v danou dobu rozhovoru, na délce rozhovoru, ale důležitým faktorem se stává i samotný zadavatel otázek. Informace musí být získávány nemásilnou formou, pokud žák nechce odpovědět na danou otázku, musí ho zadavatel respektovat. Zadavatel může využít i vágních otázek, které pouze navodí příjemnou atmosféru. Rozhovor musí být ukončen zdvořilým poděkováním zadavatele za žákovy odpovědi.

Přepis rozhovoru:
Otázka: Jak se Ti daří ve škole?
Odpověď: No, docela to ujde.
Otázka: Líbí se Ti ve škole, v této třídě? A proč?
Odpověď: No, docela se mi tady líbí...protože je tady Hermí.
Otázka: Kdo je Hermí?
Odpověď: To je má spolužačka.
Otázka: Stalo se Ti někdy, že se Ti spolužáci ve třídě posmívali? A proč?
Odpověď: Jo. Že jsem tlustej.
Otázka: A ty se chováš hezky ke svým spolužákům? Posmíval ses někdy někomu ve

třídě?
Odpověď: Jo, no.....Niky jsem řekl, že má křivé nohy, že je hloupá.
Otázka: Proč jsi to udělal?
Odpověď: Nevím.
Otázka: Máš doma nějaké zvíře?
Odpověď: Ne.
Otázka: Myslíš si, že se k sobě chováte ve třídě hezky? A proč?
Odpověď: Ne. Stále si nadáváme, jsme na sebe zlí.
Otázka: Máš ve třídě hodně kamarádů?
Odpověď: Nevím.....asi Hermí.
Otázka: Myslíš si, že je někdo, komu se ve třídě nelíbí? A proč?
Odpověď: Asi Davidovi. Je to zloděj.
Otázka: Myslíš si, že jsi ve třídě oblíbený? A proč?
Odpověď: Nejsem. Jsem líný. Nemám pěknou postavu, jsem tlustej.
Otázka: Proč Tě má ráda tvá spolužačka Hermí?
Odpověď: Protože spolu chodíme po škole ven, blbneme.
Otázka: Vyrušuješ ve třídě hodně?
Odpověď: Ani ne. Nevím.
Otázka: Mohl bys udělat něco, aby Tě spolužáci měli rádi.
Odpověď: Asi ne. Asi musím zhubnout.

Tabulka 1 – Rozhovor s žákem

Z daného rozhovoru vyplývá, že žák D. si částečně uvědomuje, že je ve třídě spíše neoblíbeným žákem, ale jeho zdůvodnění neoblíbenosti nekoresponduje s realitou. Je přesvědčen o tom, že ho nemají ve třídě rádi proto, že je líný a nemá pěknou postavu. Ve třídě si oblíbil spolužačku Hermí, o které je přesvědčen, že by to mohla být jeho kamarádka. Je schopen přiznat, že se ke svým spolužákům nechová dobře, neumí ale interpretovat důvody tohoto konání.

3.1.2 Metoda kresby

Právě tuto metodu bychom mohli obohatit o atribut královská, protože byla používána již od 19. století. Zajímavostí je, že *první psychologická laboratoř byla založena v Lipsku v roce 1879 a první moderní monografie o dětské kresbě byla vydána jen o několik roků později, v roce 1887.* (Davido 2001, str. 13). Studium kresby tak bylo nedílnou součástí poznávání jednotlivých struktur lidského vývoje. *Novou dimenzi dostala tato analýza s poznáním, že kresba, podobně jako i ostatní chování člověka, zjevuje také osobnost autora a jeho vztahy, podává sdělení o citovém a prožitkovém světě dítěte* (Davido 2001, str. 13-14). Kresba se tak stává něčím, co může odhalit skryté problémy daného jedince. K lepší diagnostice je potřeba, aby vyšetřovaný jedinec nakreslil více obrázků. Jeden obrázek může velmi často podat mylnou představu o dané skutečnosti.

Žák D. byl při vyšetření požádán, aby nakreslil členy své rodiny ve zvířecí podobě (Začarovaná rodina). Nakreslil pouze jeden obrázek (pro dokreslení rodinné situace byla tato kresba dostačující), protože ho toto téma příliš neoslovalo. Zpočátku nechtěl kreslit svou rodinu ve zvířecí podobě vůbec. Neustále opakoval, že by chtěl nakreslit své oblíbené traktory. Nakonec vznikl obrázek, který bychom mohli popsat a interpretovat asi takto: sám sebe D. zpodobnil jako koně, také matka je koněm. Obě zvířata stojí také velmi blízko u sebe, z čehož je zřejmé, že tito dva jedinci jsou si hodně blízcí. Symbol koně může symbolizovat matčinu rychlost a sílu. D. matka je skutečně D. ochránkyní. Snaží se ho omlouvat, ochraňovat a D. o ní také velmi často pěkně mluví. Pokud se něco stane, okamžitě chce jít domů k matce. D. je doma opečovávaným dítětem, nemá žádné domácí povinnosti (tedy kromě domácích úkolů). D. otec je vyobrazen jako žirafa a stojí od této dvojice spíše stranou. Otec pro D. pravděpodobně není autoritou, ale je schopen ho v určitých situacích respektovat. Úplně na straně pak stojí D. nevlastní bratr, který je vyobrazen jako jelen. D. s ním nemá pravděpodobně moc přátelský vztah, konfliktní vztahy mezi bratry však nepanují. I z kresby vyplývá, že rodinné prostředí D. nestanovuje pevná pravidla v chování a jednání. Chlapec cítí, že je středem své rodiny. Právě D. rodinné prostředí je jedním z faktorů, proč se chlapec chová v kolektivu svých spolužáků nevhodně. Kresba začarované rodiny je přílohou číslo 1.

3.1.3 Metoda dotazníku

Metoda dotazníku slouží k zjišťování informací prostřednictvím souborů otázek a odpovědí. Dotazník by měl obsahovat informace o účelu a anonymitě dotazování. Otázky obsažené v dotazníku mohou být otevřené nebo uzavřené.

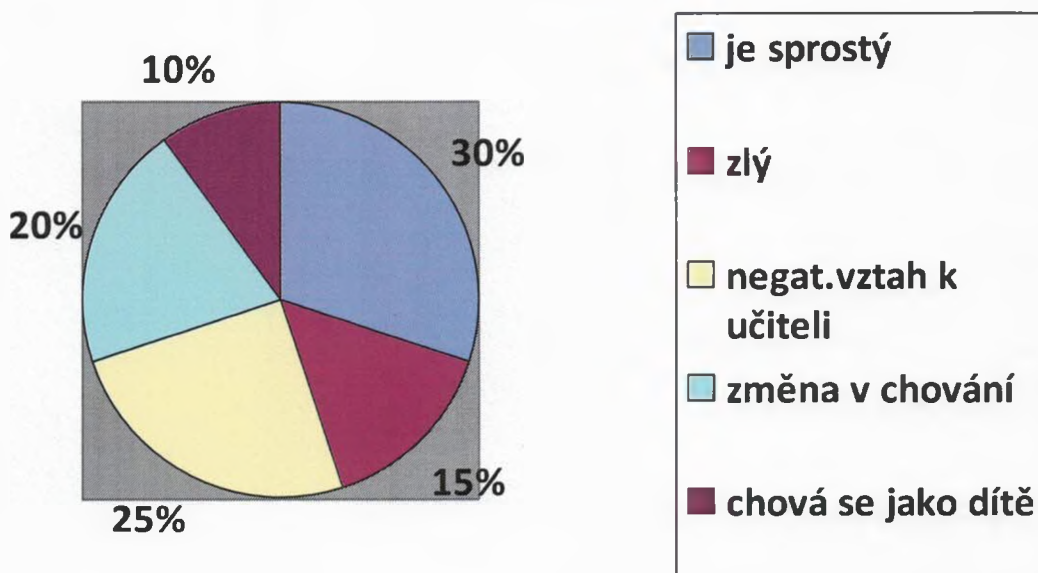
V této práci bylo využito otevřených otázek a dotazník byl strukturován tak, aby bylo možno si důležité informace ověřit, a to formulací a skladbou otázek. Dotazník byl předložen D. spolužákům. Anonymita dotazování i jeho účel byl zopakován před samotným vyplňováním dotazníků. Jako kolektiv funguje třída poměrně dlouhou dobu, a tudíž zde panuje až na výjimky přátelské prostředí. Role v této skupině nejsou striktně dané, rozhodně zde není žádný vůdce (hvězda třídy). Ve třídě bylo v době dotazování 10 žáků (7 chlapců a 3 dívky), jeden žák byl nemocný.

Dotazník
Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete. Dotazník je anonymní.
Jsem dívka chlapec
Kdo je ve třídě tvým kamarádem?
Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč?
Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování!
Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit?
Koho ve třídě nemáš rád? A proč?
Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům?

Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč?
Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům?
Kdo se chová ve třídě slušně?
Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč?
Jste ve třídě dobrá parta?
Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč?
Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Tabulka 2 - Dotazník

Z dotazníkového šetření vyplývá následující: Z deseti spolužáků, kteří se šetření účastnili, šest uvedlo, že právě D. je tím spolužákem, kterého nemají rádi nebo si o něm myslí, že je ve třídě neoblíbeným jedincem. Žádný z žáků neuvedl, že by s D. trávil volný čas. Dva žáci uvedli, že Dan je jejich kamarádem, jedna z těchto informací však byla vzápětí v dotazníku popřena. Jeden spolužák ve svém dotazníku uvádí, že je D. neoblíbeným žákem, ale neuvádí proč. Ostatní spolužáci uvádějí i konkrétní důvody, proč je D. žákem neoblíbeným. Je totiž zlý, spolužáky slovně uráží, je aktivní (běhá zbytečně po třídě) a ostatním se nesnaží pomáhat. Nelíbí se jim také to, že se chová jako malé dítě (např. volá svou matku, pláče jako mimino) a nevhodně se chová k učitelům. Čtyři jedinci z deseti uvádějí, že jsou schopni přijmout D. za svého kamaráda, ale musí se změnit. Musí to být kamarád, nesmí brečet, slovně urážet a být jako oni – tedy dobrým kamarádem. Dále ale nespecifikují, kdo je to dobrý kamarád. Z dotazníku také vyplynulo, že ve třídě nepanují mezi spolužáky až na výjimky moc přátelské vztahy. Největším překvapením pak bylo zjištění, že žák, který je stále v centru dění ve třídě a má v ní i mnoho kamarádů, je spolužákem obávaným (fyzicky jim totiž ubližuje a i jeho vyjadřování je vůči nim vulgární). Shrnutí dané problematiky pak zobrazuje následující graf (viz níže).

Graf 1 - Výsledek dotazníkového šetření

I z grafu je tedy zřejmé, že 10% spolužáků považuje D. chování za dětinské, 30% si myslí, že je sprostý, 20 % spolužáků uvádí, že se musí změnit své chování a přístup k nim, 25 % spolužáků se také nelíbí D. přístup k samotným učitelům a 15% si myslí, že je D. zlý. 75% spolužáků tedy D. vnímá negativně, a to z hlediska jeho nevhodného chování vůči ostatním dětem. Z dotazníkového šetření bylo dále zjištěno, že D. se mylně domnívá, že jeho spolužačka H. ho považuje za svého kamaráda. Dotazníkové šetření je přílohou číslo 2.

4 Závěrečné shrnutí

4.1 Zhodnocení metod

Metody využitě v této závěrečné práci byly metodami relevantními, neboť nejenže potvrdily komplikovanost vztahů ve sledované třídě, ale poukázaly na konkrétní a další problémy. Záměrem využití těchto metod bylo také objasnit podstatné souvislosti mezi D. chováním ve škole a nevhodným rodinným vedením. Z použitých metod pak byly nejhodnotnější informace získány z kresby (tzv. Začarovaná rodina) a dotazníku se spolužáky. Méně hodnotné informace pak přinesl samotný rozhovor s žákem. Do jisté míry se však tyto informace staly alfou a omegou celého šetření, neboť poukázaly i na D. způsob uvažování a usuzování. Dialog byl navíc podmětný už tím, že vnesl nový pohled na možná nápravná opatření, která by vedla k urovnání sporů nejen ve školní třídě. Je zřejmé, že D. problémy se svými spolužáky ve třídě má, ale při vhodném pedagogickém vedení a lepší rodinné podpoře by se mohly vztahy ve třídě urovnat.

Závěr

Cílem této práce bylo popsat chování a jednání žáka s diagnostikovaným ADHD syndromem a zjistit, proč těžce navazuje vztahy s vrstevníky ve školním kolektivu. Teoretická část byla věnována formulacím pedagogických východisek a analýze případu žáka D. V praktické části byly zpracovány metody poznání žáka, a to rozhovor se žákem, kresba začarované rodiny a dotazník se spolužáky. Z použitých metod vyplynulo, že D. nevhodné chování nesouvisí pouze s diagnostikovaným syndromem ADHD, ale má hlubší souvislost s rodinným prostředím. D. rodinné prostředí není sice patologické, ale samotné vedení dítěte je nesystematické, přehnaně ochraňující a postrádající přesná pravidla. Také pedagogické vedení musí být důsledné. Hlavní důraz by měl být kladen na D. motivaci (např. k posílení vhodného chování preferovat oblíbené úkoly a činnosti). Důležitým prvkem k zlepšení vztahů v D. třídě by tak měla být nejenom jeho matka, ale také D. třídní učitel. Pozitivní skutečností je, že D. o dobré vztahy ve třídě stojí, ale v současné chvíli o přízeň svých spolužáků usiluje nevhodným způsobem. Vynucuje si jejich pozornost nešťastným způsobem – podobným, na který si zvykl v rodinném prostředí (např. brek, kňourání, volání matky). Porovnáním teoretické a praktické části zjišťujeme, že D. je typickým představitelem žáka s ADHD syndromem, který však nemá vhodné rodinné vedení, které by D. nastavilo striktní pravidla. To je také základní výsledek celého šetření. Pokud se včas tento nedostatek napraví, je možné očekávat rychlé zlepšení jak v oblasti sociálních vztahů, tak v oblasti výukových schopností.

Navrhovaná opatření

Z navrhovaných opatření je nejdůležitějším bodem individuální pohovor s D. rodiči. Oni jsou ti, kteří D. velmi ovlivňují, a i z velké části formují jeho chování navenek. Rozhovor s matkou by měl být veden klidně, profesionálně a objektivně. D. rodiče totiž musí svému synovi určit přesný řád (kromě domácích úkolů by měl doma plnit také určité povinnosti, např. umýt nádobí atd.), nesmí ho stále omlouvat nebo před ním hanlivě mluvit o vyučujících. Doporučuji, aby byl D. vhodně veden, a to i z hlediska trávení volného času. Velmi dobrým nápadem by mohlo být zapsání do nějakého zájmového kroužku, protože trávení volného času jen u počítačových her není ideální. V zájmovém kroužku se navíc potká s dalším kolektivem „spolužáků“, který by mohl být pozitivním vzorem pro D. chování uvnitř sociální skupiny. D. matka by pak měla být nasměrována k tomu, aby byla ve výchově svého syna více důsledná, urovnala vztahy uvnitř své rodiny, protože D. musí respektovat oba své rodiče stejně, což z použité metody kresby nevyplývalo. A tato skutečnost navíc byla potvrzena i samotnou D. matkou při osobním pohovoru. Také ve školním prostředí by měl mít nastavena pevná pravidla a důležitou roli ve vyučování by měla hrát motivace. Doporučuji, aby D. mohl ve vyučování častěji střídat činnosti a seděl ve třídě na místě, které by bylo pro jeho práci podmětné (rozhodně nesmí sedět u okna). Protože vztahy ve třídě ještě nejsou tak hluboce narušeny, postačí k nápravě vhodné pedagogické vedení celé třídy. Do vyučovacích hodin mohou být např. zařazeny různé pedagogické hry, do kterých bude D. aktivně zapojen nebo se celá třída může zúčastnit tzv. „poznávacího soustředění“, které utužuje kolektiv. Nestačí však, aby třída začala vidět D. pozitivněji, sám D. se musí ke svým spolužákům (a nejen k nim) chovat lépe, uvědomit si své nedostatky a společně s celou třídou usilovat o nápravu svého nevhodného chování.

Použitá literatura

DAVIDO, R. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-449-4.

GOETZ, M., UHLÍKOVÁ, P. *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. Praha: Galén, 2010. ISBN 978-80-7262-630-4.

JENETT, W. *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0158-6

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Máme dítě s ADHD. Rady pro rodiče*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5971-5.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Metody práce s dětmi s ADHD především pro učitele a vychovatele*. 3. vyd. Praha: D + H, 2013. ISBN 978-80-87295-11-3.

LAVER-BRADBURY, C., THOMPSON, M. *Šest kroků ke zvládnutí ADHD-Manuál pro rodiče i učitele*. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026210351.

PTÁČEK, R., PTÁČKOVÁ, H. *ADHD variabilita v dětství a dospělosti*. Praha: Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-2930-8.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

Příloha

BRAD

TATA

amamirba

JA

Dotazník
Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete. Dotazník je anonymní.
Jsem dívka (chlapec)
Kdo je ve třídě tvým kamarádem?
<i>Dami, Ján</i>
Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč?
<i>nikdo</i>
Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování!
<i>Dan, nadává</i>
Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit?
<i>Ani kdyby neměnil</i>
Koho ve třídě nemáš rád? A proč?
<i>Dana je slej</i>
Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům?
<i>Dan Kuba</i>
Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč?
<i>Dan nadává ve jako mimino</i>
Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům?
<i>Jaroslav</i>
Kdo se chová ve třídě slušně?
<i>Herm</i>
Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč?
<i>Herm pomáhá</i>
Jste ve třídě dobrá parta?
<i>ne</i>
Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč?
<i>s Herm</i>
Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Dotazník

Prosim o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete.

Jsem dívka chlapec

Kdo je ve třídě tvým kamarádem? PEPA, DAN

Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč?

~~NIKIM~~

Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování!

~~PEPA~~

Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit?

~~NIKIM~~

Koho ve třídě nemáš rád? A proč?

~~PEPA, DAN~~

Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům?

~~PEPA, DAN~~

Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč?

PEPA, DAN

Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům?

~~PEPA, DAN~~

Kdo se chová ve třídě slušně?

~~PEPA, DAN~~

Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč?

PEPA, DAN

Jste ve třídě dobrá parta?

~~PEPA, DAN~~

Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč?

NIKIM

Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Dotazník

Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete.

Jsem dívka chlapec

Kdo je ve třídě tvým kamarádem?

DAVID, KONZA, PEPA

Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč?

WIKDO

Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování!

DAN, NADAVA, CHOVÁ SE HNUSNĚ

Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit?

MOŽNÁ, NESMÍ NADAVAT, BŘECET

Koho ve třídě nemáš rád? A proč?

DANA NADAVA VE SPROSTĚ TO SE MI NELÍBÍ

Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům?

NEŘMÍ DAN

Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč?

DAN, DAVID JSOU ZLÝ, KRADLI

Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům?

PÉPA, DAVID, VA

Kdo se chová ve třídě slušně?

VA, PEPA, MARŠKA

Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč?

MARUŠKA

Jste ve třídě dobrá parta?

NE

Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč?

3 DAVIEM MÁ PSA

Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Dotazník
Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete.
Jsem dívka <u>chlápek</u>
Kdo je ve třídě tvým kamarádem? <i>Kuba, Janek, Sebastian</i>
Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč? <i>Kuba protože my se milujeme.</i>
Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování! <i>Janek, protože chodí po třídě.</i>
Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit?
Koho ve třídě nemáš rád? A proč? <i>Kuba protože pořád vyvádí v pracovní době.</i>
Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům? <i>Kuba</i>
Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč? <i>Kuba protože vyvádí.</i>
Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům? <i>Sebastian</i>
Kdo se chová ve třídě slušně? <i>David T.</i>
Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč? <i>Sebastian, protože si hraje.</i>
Jste ve třídě dobrá parta? <i>ne</i>
Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč? <i>Davidem a Janem.</i>
Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Dotazník
Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete.
Jsem dívka ☒ chlapec
Kdo je ve třídě tvým kamarádem? KUBA, PEPA, JARUŠKA, DAVID
Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč? PAL UČITELKA [REDACTED] PROTOŽE UMÍ DOBRĚ UČIT
Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování! TOMÁŠ PROTOŽE JE DRZÍ NA UČITELI A ŽÁKŮ MLATÍ
Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit? TOMÁŠ ABI MĚ FURT NEMLATIL ALE LADAVAL
Koho ve třídě nemáš rád? A proč? DANA PROTOŽE SE NECHOVÁ HESKY
Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům? TOMÁŠ
Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč? KUBA SI RÁT HRAJE NA XBOXU
Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům? PEPA, JARUŠKA, KUBA
Kdo se chová ve třídě slušně? JARUŠKA
Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč? PEPA RÁD SE S HEJE
Jste ve třídě dobrá parta? ALO
Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč? S KUBOU HRAJEM S POLOU HRI NA XBOXU
Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Dotazník
Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete.
Jsem dívka <u>chlapec</u>
Kdo je ve třídě tvým kamarádem? <i>hermi</i>
Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč? <i>hermi</i>
Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování! <i>David [redacted] krade</i>
Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit? <i>ne</i>
Koho ve třídě nemáš rád? A proč? <i>David [redacted] protože krade</i>
Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům? <i>nerim</i>
Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč? <i>David [redacted]</i>
Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům? <i>hermi</i>
Kdo se chová ve třídě slušně? <i>kuba, pepa, hermi</i>
Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč? <i>nerim</i>
Jste ve třídě dobrá parta? <i>ne</i>
Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč? <i>s hermi, mám ji rád</i>
Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Dotazník
Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete.
Jsem dívka <u>chlápec</u>
Kdo je ve třídě tvým kamarádem?
<u>Kuba</u>
Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč?
<u>Kuba umí se přát</u>
Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování!
<u>Dan, uráží, chová se jako by byl se školky</u>
Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit?
<u>Ano jo. Ale nemí urážek, nemí odas mámu</u>
Koho ve třídě nemáš rád? A proč?
<u>Dana</u>
Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům?
<u>Dan</u>
Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč?
<u>Dan</u>
Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům?
<u>Kuba</u>
Kdo se chová ve třídě slušně?
<u>Kuba</u>
Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč?
<u>Kuba</u>
Jste ve třídě dobrá parta?
<u>jo</u>
Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč?
<u>ne, nebravím</u>
Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Dotazník

Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete.

Jsem dívka chlapec

Kdo je ve třídě tvým kamarádem?

Pepa

Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč?

matka

Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování!

Daniel. Nездělá, hází, chová se jako maso

Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit?

musel by předat svou. Neumí lid - Blá

Koho ve třídě nemáš rád? A proč?

Dana

Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům?

Dan

Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč?

Dan

Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům?

Pepa

Kdo se chová ve třídě slušně?

Pepa

Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč?

Pepa chová se jako

Jste ve třídě dobrá parta?

Ano

Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč?

z. midy

Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Dotazník
Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete.
Jsem <u>dívka</u> chlapec
Kdo je ve třídě tvým kamarádem? Norman, Tomáš, Pepa
Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč? Pepa umí se smát
Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování! Daniel, prosí, má rád, nevnímá
Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit? Ano ne, a musel by být dobrý kamarád
Koho ve třídě nemáš rád? A proč? Daniela. neustále rojuje, je hloupý
Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům? Daniel
Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč? Daniel, David
Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům? Pepa
Kdo se chová ve třídě slušně? David, Pepa
Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč? Norman, Kja
Jste ve třídě dobrá parta? Ano David a David
Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč? ~ nikým
Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi

Dotazník
Prosím o to, abyste odpověděli na následující otázky. Odpovědi velmi pomohou k zlepšení školní prostředí, ve kterém se pohybujete.
Jsem <u>dívka</u> chlapec
Kdo je ve třídě tvým kamarádem? <i>Jakub</i>
Kdo je ve třídě tvým vzorem? A proč? <i>nikdo</i>
Kdo se ve třídě chová ke spolužákům nevhodně? Popiš jeho chování! <i>Jamár mlčí děsi</i>
Mohl by se spolužák, který se k tobě chová nevhodně, stát nakonec tvým kamarádem? Jak by se musel změnit? <i>Jamár mnil by přestat mlátit děsi</i>
Koho ve třídě nemáš rád? A proč? <i>Jamár chová se ke spolužákům hrubě</i>
Kdo z žáků se ve třídě nevhodně chová k učitelům? <i>Jakub</i>
Kdo je ve třídě neoblíbeným žákem? A proč? <i>Jamár nadává spousta dětem</i>
Kdo se nejslušněji chová ke spolužákům? <i>X Jamár</i>
Kdo se chová ve třídě slušně? <i>Jamár</i>
Kdo je ve třídě oblíbeným žákem? A proč? <i>Ben nurose se chová slušně</i>
Jste ve třídě dobrá parta? <i>M</i>
Se kterým spolužákem trávíš i svůj volný čas? A proč? <i>s nikým</i>
Velmi Vám děkuji za Vaše odpovědi